G. G. NEAMŢU, LA MATURITATE. SCHIŢĂ DE PORTRET SENTIMENTAL

Nu ne putem scufunda de două ori
în apa aceluiaşi râu.

(Heraclit din Efes)

Ca gramatician încă la început de drum, a face schița de portret a unei personalități a lingvisticii românești poate părea amendabilă și neautorizată. Și totuși, binevoitor și drag lector sau ***iubite cetitoriule***, în cuvintele cronicarului Miron Costin, eu, Ionuț-Adonis Pomian, doctor în gramatică şi modest profesor de provincie, deschid, în aceste rânduri, „*depozitele*" memoriei și dau drumul „*peripețiilor*" vieții așa cum sunt ele așezate statornic pe „*rafturile*" acestora: unele mai în față, deci încă proaspete și calde, altele sedimentate definitiv în conștiință.

Care a fost ziua din viața mea ce mi-a marcat definitiv pașii ori destinul însuși înspre drumul fascinant și, uneori, iluzoriu al gramaticii?! Această retorică întrebare, desprinsă parcă din ecranizarea dramei biografice „Floarea deșertului", pe care am întâlnit-o deja în prea scurtul meu periplu existențial, are un răspuns clar, definitiv întipărit în mintea unui adolescent de 18 ani. Era o sâmbătă caniculară de august, în anul 1999, când, prin intermediul dragii mele învățătoare Maria Erdei, astăzi director al Școlii Gimnaziale Tășnad, județul Satu Mare, aveam să îl întâlnesc, pentru întâia oară, pe omul care avea să devină într-un timp foarte scurt, aș putea spune în doar două ore, Mentorul și Părintele meu spiritual.

Până în acea dimineață de vară, cunoșteam și studiasem cu multă ambiție și minuțiozitate, după modelul **lectură-scris**, două cărți care purtau pecetea gramerienilor clujeni. Este vorba despre *Gramatica limbii române. Compendiu*, a regretatului profesor Dumitru Bejan, respectiv *Teoria și practica analizei gramaticale*, lucrarea recent publicată a viitorului meu profesor G. G. Neamțu.

Scopul întâlnirii noastre era acela de a-mi testa, în mod anticipat, cunoștințele de gramatică în vederea examenului de admitere la Facultatea de Litere din data de 6 septembrie 1999.

Cel care avea să-mi devină propriu-zis un magistru, un părinte, aproape biologic odată cu câteva dintre deziluziile şi dramele personale întâlnite mult prea devreme, precum și un model profesional, profesorul de gramatică G. G. Neamțu m-a influențat în mod decisiv prin abilitatea sa excepțională de a păstori studenții talentați și pasionați până la extrem de fascinantul domeniu al Logosului Creator. Nu a existat vreun curs, sesiune științifică, cerc de gramatică, discuție, de grup ori personală, unde să nu articuleze, în stilu-i inconfundabil, ca al unui neamț get-beget, reflex și al stagiului de lector universitar în Germania, dar și al meticulozității exacerbate, repetiția unor formule nemțești: *schnell, weiter, los, Angeiffen* etc. Profesorul era foarte sever, pentru unii prea sever, dar de-o imparțialitate greu de tăgăduit, chiar periculoasă pentru mentalul românesc balcanizat. (Știai, treceai, dacă nu, „Auf Wiedersehen", la meciul următor.) M-am temut, ca atâția alții, de examenele cu Domnia Sa, dar, tot ca atâția alții, nu numai l-am respectat, ci l-am și iubit.

BDD-V4103 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:31 UTC)

De la profesorul G. G. Neamțu am învățat, de asemenea, că, pe lângă cunoașterea îndeaproape a noțiunilor de teorie din lucrările de specialitate, însușirea și aplicarea regulilor de ortografie și de punctuație constituie unul dintre scopurile fundamentale ale studierii limbii române în școală și chiar pe parcursul întregii noastre vieți. Ca dovadă stau examenele de ortografie obligatorii și premergătoare examenului de fonetică, morfologie sau sintaxă. La finele primului semestru de studenție, la afișarea notelor de la examenul de fonetică și fonologie, curs predat de către viitorul meu maestru, aveam să văd, în dreptul numelui meu, nu doar nota 10, ci și completarea, între paranteze, *cu felicitări,* fapt ce mi-a confirmat considerația pe care o câștigasem în sufletul nobil al unicului, pentru mine, G. G. NEAMȚU.

Profesorul se află astăzi la o vârstă de o frumusețe aparte, cea a deplinătății și a înțelepciunii în domeniul gramaticii românești contemporane, știință pe care a servit-o și continuă să o slujească cu o devoțiune și o pasiune aparte de o jumătate de veac. Dedicându-se acestei științe a limbii, profesorul clujean și-a închinat, de fapt, activitatea studierii limbii naționale, impunându-se prin contribuțiile sale în spațiul larg al lingvisticii, făcând din mulți studenți ai Domniei Sale cercetători autentici ai morfosintaxei limbii române, formându-i în spiritul efortului creator, al muncii oneste, al corectitudinii și responsabilității, al implicării cu toate forțele în continuarea misiunii predecesorilor. (*De iure*, profesorul G. G. Neamţu n-a fost conducătorul meu de doctorat, dar a avut *de facto* această calitate. I-am mulţumit public/ în scris de mai multe ori în modestele mele lucrări ştiinţifice – *Construcţii complexe în sintaxa limbii române* (Editura Paralela 45, Piteşti, 2008) ori *Dinamica unor structuri gramaticale. Cu un set de teste didactice* (Editura Paralela 45, Pitești, 2011), dedicată, aceasta din urmă, profesorului G. G. Neamţu. Tot în semn de recunoştinţă pentru profesorul meu a fost şi ideea omagierii Domniei Sale, idee împărtăşită de atâţia lingvişti şi care acum, prin volumul de faţă, a devenit un fapt.

G. G. Neamţu s-a considerat întotdeauna gramatician, exclusiv gramatician, unul de formaţie relaţională neotradiţională (după propriile afirmaţii), şi poate de aceea nici „nu s-a băgat” în alte domenii ale lingvisticii. Acum, în preajma împlinirii a 70 de ani (din care, 45 dedicaţi în plan profesional gramaticii limbii române), activitatea sa ştiinţifică, dincolo de ideile promovate la cursuri (nivel licenţă, masterat, doctorat), multe în aşteptarea publicării, poate fi rezumată/sintetizată ca „bunuri publice”, cu toate pierderile de rigoare, în trei (patru) segmente/cărţi de referinţă.

1. *Predicatul în limba română. O reconsiderare a „predicatului nominal”* (teza de doctorat, susţinută în 1977 şi publicată mult mai târziu, în 1986, la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică din Bucureşti), care a fost şi rămâne, în ciuda dimensiunilor relativ reduse (232 de pagini), o preţioasă carte de căpătâi, o vistierie a unei probleme vechi şi noi deopotrivă, mereu în mişcare, mereu deschisă completărilor şi valorificărilor, chiar reconcilierii, în acord cu perspectivele inovatoare din lingvistica românească. Punctele de vedere exprimate în această carte de lansare propriu-zisă ca gramatician şi le-a menţinut în liniile lor fundamentale până astăzi. (De altfel,

BDD-V4103 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:31 UTC)

după apariţia acestei cărţi, G. G. Neamţu nici nu s-a mai ocupat de problematica predicatului decât accidental, considerând, probabil, că în esenţă argumentele aduse pentru „desfiinţarea" predicatului nominal nu au fost infirmate.)

2. *Studii şi articole gramaticale* (2014, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova, 540 p.), un frumos volum care adună principalele contribuţii gramaticale, în majoritate de factură teoretică şi analitică, vizând probleme controversate, din 1970 până în 2012, publicate în diverse reviste de specialitate. Ele, ordonate cronologic, reflectă cel mai bine gândirea gramaticală dinamică a lui G. G. Neamţu, sporul de cunoaştere personală făcut cunoscut şi altora. (Întotdeauna a considerat că studiile şi articolele îi reprezintă cel mai bine calitatea de cercetător.)

Paleta de probleme abordate este una foarte largă: cazul (forme cazuale, forme procazuale, flexiunea cazuală analitică a numeralului, acuzativul timpului), articolul (conceptul de „nedeterminare", articolul nehotărât), pronumele (pronumele semiindependente *al* şi *cel*, pronumele (adjectivele pronominale) de întărire şi cele posesive, relativele (interogativele) exclamative, relativele cumulante), formele verbale nepersonale (gerunziul, participiul, supinul), adverbul, tipologia relaţiilor sintactice (probleme speciale de încadrare categorială a unor formaţii cu relative), atributul (cea mai detaliată clasificare categorial-relaţională), unicitatea relatemului în subordonare, interpretarea morfosintactică a „monştrilor sintactici", subiectul zero, monosubordonarea *vs* dubla subordonare (la nivel intra- şi interpropoziţional) etc. etc.

3. Cartea care-l reprezintă prin excelenţă pe G. G. Neamţu ca „profesor de gramatică", îmbinând cunoştinţele gramaticale de substanţă cu ceea ce într-o formulare consacrată se cheamă „măiestrie didactică" (claritate, logică, argumente, persuasiune) este *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi... distincţii*, carte concepută pe paliere de instrucţie gramaticală, de la un public „larg" până la specialist. (Cei mai mulţi cititori de gramatică îi leagă, probabil, numele de această carte.) Apărută în tiraj mare, mereu şi repede epuizată, un succes remarcabil de public, cartea (destul de voluminoasă, circa 500 p.) este la a patra ediţie: prima – 1999, a doua – 2007, a treia – 2008, a patra – 2014.

Teoria şi practica... este, ca structură şi concepţie, un compendiu aparte de gramatică, nici de tip manual (cu înşiruirea clasică a părţilor de vorbire cu categoriile lor gramaticale, funcţiile sintactice, tipurile de propoziţii etc.), nici de tip culegere de exerciţii şi probleme (rezolvate sau nerezolvate, tip grilă sau în formă tradiţională), ci, pornind de la premisa unor cunoştinţe elementare, o „problematizare" a principalelor aspecte din teoria şi practica analizei gramaticale în termenii pragmatici „corect *vs* greşit", construind un demers algoritmizat de abordare, dinamic, logic şi incitant.

Numărul problemelor şi rafinarea soluţiilor, reconfigurarea constantă şi progresivă a publicului-ţintă cresc simţitor de la o ediţie la alta. (Într-o primă variantă, cu mult mai redusă şi mai simplă, vizând preponderent publicul şcolar, un fel de „auxiliar didactic", de consultaţii/"meditaţii" subtil, dar ferm dirijate, *Teoria şi prac-*

BDD-V4103 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:31 UTC)

tica... apărea cu zece ani înainte, în 1989, cu titlul banal (şi circumspect în acelaşi timp) *Elemente de naliză gramaticală*, dar cu un subtitlu ce incita curiozitatea: *99 de confuzii/distincţii*. După această carte, prezenţa unui număr în titluri de cărţi avea să facă o adevărată carieră.)

Activitatea de cercetător a lui G. G. Neamțu este bogată și diversificată; ea ar putea fi ordonată în câteva secțiuni mai cuprinzătoare: morfologia, sintaxa, fonetica, dar are atingere cu majoritatea domeniilor lingvistice, cum ar fi istoria limbii, lexicologia, lingvistica integrală etc.

După cum însuși recunoaște cu mândrie, profesorul G. G. Neamțu face parte din pleiada de gramaticieni clujeni fondatori ai *Școlii clujene de sintaxă relațională neotradiţională*, care, în continuarea preocupărilor gramaticale ale şcolii lingvistice clujene cristalizate în perioada interbelică în jurul Muzeului Limbii Române (e suficient să amintesc aici numele lui Nicolae Drăganu), a fost dezvoltată de nume ca D. D. Drașoveanu, Mircea Zdrenghea, G. Gruiță, Sabina Teiuș, Ștefan Hazy, Maria Vulișici Alexandrescu, la care se alătură mai tinerii Daiana Cuibus, Adrian Chircu, Ionuț Pomian, Maria Aldea, Veronica Vlasin, Gabriela Adam ş.a.

Aidoma oricărui cercetător autentic, profesorul clujean a lansat teorii prin care a combătut opiniile altor colegi. A făcut acest lucru numai și numai cu responsabilitate și pe baza unei argumentații bine documentate, structurată punctual, cu o coerență logică și o acribie științifică demne de invidiat și de urmat, în perimetrul unei exemplare deontologii profesionale. Dispunând de un arsenal defensiv asumat cu demnitate, a reușit de cele mai multe ori să polemizeze într-o manieră colegială *ex aequo*, împreunând tradiționalul cu modernul, fără excese de factură ofensatoare ori exacerbare, lucru care i-a creat o aură spirituală originală, protectoare și respectată de adversarii și competitorii de breaslă. Altfel spus, dragul meu profesor și, acum, coleg a contribuit în mod cert și cu succes la transformarea sistemului educațional, la realizarea unei punți de tranziție sinuoase, îndelungate, extrem de solicitante din toate punctele de vedere, dar întotdeauna asumate cu responsabilitatea și imparțialitatea omului înțelept, între modelul coercitiv și cel democratic, mai precis cel ante-, respectiv cel postdecembrist.

În spiritul respectului profesional, această atitudine l-a ferit de ținta atacurilor rău intenționate, colegii Domniei Sale cunoscându-i sau acceptându-i teoriile, preluându-le și citându-le în cursuri și lucrări de specialitate din țară, și nu numai. De asemenea, cum rar se mai întâmplă în domeniul cercetării, profesorul se numără printre puținii oameni de știință care refuză cu încăpățânare „traseismul științific”, bunul-simț și temeinica educație științifică asigurându-i confortul și echilibrul profesional.

Profilul complex și anvergura personalității profesorului G. G. NEAMȚU se singularizează și prin consecvența în ceea ce privește elementele configuratoare ale ideilor lansate și promovate sub semnul unor raționamente care abordează probleme gramaticale aparent insurmontabile (sau, cu vorbele profesorului, „probleme

BDD-V4103 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:31 UTC)

controversate") prin metode care antrenează în mod simultan competenţe în varii discipline lingvistice.

Noile piste de analiză, inedite şi rafinate, au produs în rândul cercetătorilor şi al studenţilor o impresie puternică în ceea ce priveşte fenomenul gramatical, astfel încât generaţiile de profesori ieşiţi de sub mâinile Domniei Sale au crescut, încet, dar sigur, „la umbra nucului bătrân", derogând de la semnificaţia primară şi încetăţenită a vechiului proverb românesc.

Teoriile personale regăsibile în opera gramaticală a profesorului G. G. Neamţu, continuatoare ale predecesorului său, D. D. Draşoveanu, sunt atât de prolifice, încât studenţii Domniilor Lor au propagat termenii *dedistică* şi *gegistică*, termeni care să sintetizeze contribuţiile celor două vârfuri din cadrul renumitei *Şcoli clujene de gramatică a limbii romîne contemporane*. Orice comentator al operei gramaticale a profesorului G. G. Neamţu observă că, prin excelenta sinteză dintre tradiţie şi modernitate, prin impecabila ţinută ştiinţifică, prin autoritatea, exactitatea şi siguranţa criteriilor, studiile gramaticale elaborate de către G. G. Neamţu se detaşează de multe lucrări similare.

Profesorul G. G. Neamţu este, de asemenea, un interlocutor pur, de mare caracter, neînduplecat în credinţele dumnealui, capabil în orice împrejurare să te provoace la un dialog polemic, pe o temă dată, din care întotdeauna se încăpăţânează să iasă triumfător. Cuvântul său are valoare de literă de lege. Ori de câte ori îl întâlneşti sau îl consulţi în vederea unei probleme de gramatică, are la îndemână un volum ori un articol şi îţi vorbeşte despre viitorul proiect aflat în lucru, despre ultimul articol publicat într-o revistă de prestigiu sau despre opinia sa cu privire la modurile de descriere a unor probleme de gramatică în cele mai recente tratate academice. Chiar dacă folosim cuvinte modeste – poate, pe alocuri, voit modeste –, cele afirmate mai sus ne obligă să vedem în personalitatea profesorului clujean un predicator al tezaurului de fiinţă al oricărei naţii, numit de această dată LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ. De la fervoarea intelectuală a magistrului aşteptăm şi de acum înainte multe împliniri, întrucât înzestrarea autentică pentru studiul limbii române contemporane, starea de sănătate şi bucuria finală de a răsfoi paginile unui nou studiu sunt tot atâtea calităţi ale personalităţii complexe omagiate în paginile acestui volum.

Dacă trebuie să numesc şi „slăbiciunile" Domniei Sale, acestea se reduc la trei cuvinte, obligatoriu de scris şi de rostit cu majuscule: FAMILIE, GRAMATICĂ, OMENIE, într-o ordine imposibil de stabilit de către un novice precum subsemnatul. Având casa şi inima mereu deschise, dublate de inimitabila ironie, ştie să întreţină o atmosferă confortabilă. Pe lângă preocupările şi atribuţiile profesionale, vocaţia magistrului se completează cu atenţia şi dragostea deosebite acordate familiei, dedicându-se, cum este firesc, activităţilor gospodăreşti, educaţiei nepoţilor, sacrificându-şi astfel întregul timp liber dintre cursuri, studiu individual, conferinţe etc. Altfel spus, odată cu desfăşurarea activităţilor didactice şi ştiinţifice, omul G. G. Neamţu s-a dedicat familiei, lucru pe care continuă să îl facă, cu bunătatea şi

BDD-V4103 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:31 UTC)

dragostea sufletească inerente oricărei fiinţe umane. (Nu ştiu câţi oameni de carte, probabil extrem de puţini, au manualitatea şi priceperea profesorului G. G. Neamţu în lucrul cu lemnul (dulgheria/tâmplăria, devenită din hobby aproape o a doua profesie/calificare), de la făcut scaune, uşi, lăzi de haine, noptiere, paturi, garduri etc., până la construit cabane/case, în tot ce priveşte partea lemnoasă. La cabana construită de Domnia Sa (la Gădălin, judeţul Cluj), are un întreg atelier de scule electrice şi tradiţionale pentru prelucrarea lemnului: fierăstraie, maşini de găurit, maşini de înfiletat, flexuri, rindele, şlefuitoare etc.).

Surprinzătoare este uşurinţa cu care profesorul a încercat şi a reuşit să rezolve dileme ascunse sub cuvinte şi sintagme încrucişate, să legitimeze adevăruri, ca un logician şi salvator împătimit. Tocmai de aceea, indiferent de vârsta cronologică, din buletin, avem încă multe aşteptări şi realizări profesionale din partea Magistrului, un nume emblematic al *Şcolii clujene de gramatică*.

LA MULŢI ANI CU SĂNĂTATE,
DISTINSE DOMNULE PROFESOR!

IONUŢ POMIAN
coordonatorul volumului

BDD-V4103 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:31 UTC)